



НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

КАБИШ О. О.

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУДОВО- ПРОЦЕСУАЛЬНІЙ СФЕРІ

Навчально-практичний посібник

ПРАВОВА
ЄДНІСТЬ
РЕДАКЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ
ВИДАНЬ

Київ • 2019

УДК 811.161.2'276.6:34
К12

*Рекомендувала до друку Науково-методична рада
Національної школи суддів України
(протокол № 1 від 21 січня 2019 року)*

Рецензенти:

Стишов О. А. – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка;
Ковтюк Є. І. – суддя Верховного Суду України.

Кабиш О. О.

К12 Українська мова в судово-процесуальній сфері : навч.-практ. посіб. К.: Алерта, 2019. 110 с.

ISBN 978-617-566-545-9

У посібнику системно охоплено всі аспекти мовлення – від фонетико-орфоепічних мовних норм сучасної української літературної мови до особливостей слововживання. Теоретичний матеріал подано в таблицях і схемах, що дає змогу користувачам зосередити увагу на відомостях про складні випадки вживання мовних засобів у судово-процесуальній сфері.

Для суддів, кандидатів на посаду судді, працівників апаратів судів та всіх, хто цікавиться культурою українського ділового мовлення.

УДК 811.161.2'276.6:34

ISBN 978-617-566-545-9

© Кабиш О. О., 2019.

© Видавництво «Алерта», 2019.

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| ПЕРЕДМОВА | 7 |
| 1. ВСТУП | 8 |
| 1.1. Поняття державної та літературної мови. Найістотніші ознаки літературної мови, форми її реалізації..... | 8 |
| 1.2. Норми літературної мови. Типи мовних норм..... | 9 |
| 2. ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДДІ | 11 |
| 2.1. Засоби милозвучності української мови. Чергування <i>у – в, і – й, з – зі – із, -ся – -сь</i> | 11 |
| 2.2. Правила наголошування слів в українській мові..... | 14 |
| 3. ГРАМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДДІ | 20 |
| 3.1. Особливості вживання іменників..... | 20 |
| 3.1.1. Уживання родових форм іменників в офіційно-діловому стилі..... | 20 |
| 3.1.2. Рід іменників на позначення осіб за професією, посадою, званням, соціальним статусом..... | 21 |
| 3.1.3. Особливості відмінювання іменників..... | 21 |
| 3.1.4. Поділ іменників на відміни та групи відмінювання...22 | |
| 3.1.5. Закінчення іменників чоловічого роду другої відміни в родовому відмінку однини..... | 24 |
| 3.1.6. Закінчення іменників чоловічого роду другої відміни в давальному відмінку однини | 26 |
| 3.1.7. Кличний відмінок. Звертання, що складаються з кількох назв..... | 27 |
| 3.1.8. Відмінювання прізвищ..... | 30 |
| 3.1.9. Творення імен по батькові..... | 33 |

| | |
|---|----|
| 3.1.10. Відмінювання абревіатур..... | 34 |
| 3.1.11. Рід абревіатур..... | 36 |
| 3.1.12. Графічні скорочення. Типи графічних скорочень..... | 38 |
| 3.1.13. Правила скорочування слів і словосполучень..... | 38 |
| 3.2. Особливості вживання прикметників..... | 40 |
| 3.2.1. Поділ прикметників на групи відмінювання..... | 40 |
| 3.2.2. Творення ступенів порівняння якісних прикметників..... | 41 |
| 3.3. Особливості відмінювання та вживання числівників..... | 42 |
| 3.3.1. Розряди числівників за значенням та будовою..... | 43 |
| 3.3.2. Особливості відмінювання числівників..... | 43 |
| 3.3.3. Сполучення числівників з іменниками..... | 48 |
| 3.3.4. Уживання числівників для позначення часу..... | 51 |
| 3.3.5. Оформлення цифрової інформації в документах..... | 52 |
| 3.4. Особливості вживання займенників..... | 53 |
| 3.5. Особливості вживання дієслів..... | 55 |
| 3.5.1. Дієслівні форми..... | 55 |
| 3.5.2. Безособові форми на <i>-но, -то</i> | 56 |
| 3.5.3. Уживання зворотних перехідних дієслів на <i>-ся</i> | 56 |
| 3.5.4. Творення та вживання форм наказового способу дієслів..... | 57 |
| 3.5.5. Особливості вживання дієприкметників..... | 58 |
| 3.5.6. Уживання віддієслівних іменників..... | 61 |
| 3.6. Особливості вживання прийменників..... | 63 |
| 3.6.1. Групи прийменників за будовою та походженням..... | 63 |
| 3.6.2. Уживання прийменника <i>по</i> | 63 |
| 3.6.3. Прийменники з <i>– до (по)</i> для часових позначень..... | 65 |
| 3.6.4. Уживання прийменника <i>до</i> в поєднанні з числівниково-іменниковою формою..... | 66 |
| 3.6.5. Уживання прийменника <i>при</i> | 67 |
| 3.6.6. Похідні прийменники..... | 68 |
| 3.7. Складні випадки синтаксичного керування в текстах документів..... | 69 |

| | |
|---|-----------|
| 3.8. Складні випадки синтаксичного узгодження в офіційно-діловому стилі..... | 70 |
| 3.8.1. Узгодження підмета з присудком під час вибору роду іменника..... | 71 |
| 3.8.2. Особливості узгодження прикладок – власних назв..... | 71 |
| 3.8.3. Узгодження означень..... | 74 |
| 3.8.4. Узгодження підмета з присудком під час вибору числа іменника..... | 74 |
| 4. ОРФОГРАФІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДДІ..... | 76 |
| 4.1. Уживання великої літери у власних назвах..... | 76 |
| 4.2. Правопис прізвищ слов'янського походження..... | 79 |
| 4.2.1. Правопис знака м'якшення та апострофа в прізвищах іншомовного походження..... | 82 |
| 5. ПУНКТУАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДДІ..... | 84 |
| 5.1. Розділові знаки в простому реченні..... | 84 |
| 5.1.1. Тире між підметом і присудком..... | 84 |
| 5.1.2. Тире на місці пропущеного члена речення..... | 85 |
| 5.1.3. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами речення та узагальнювальними словами..... | 86 |
| 5.1.4. Розділові знаки в реченнях з відокремленими членами речення..... | 88 |
| 5.1.5. Розділові знаки в реченнях із вставними та вставленими компонентами..... | 92 |
| 5.2. Розділові знаки в складному реченні..... | 94 |
| 5.2.1. Розділові знаки в складносурядному реченні..... | 94 |
| 5.2.2. Розділові знаки в складнопідрядному реченні..... | 95 |
| 5.3.3. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні..... | 96 |

6. ЛЕКСИЧНА ТА СТИЛІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

| | |
|---|-----|
| СУДДІ | 97 |
| 6.1. Уживання канцеляризмів, мовних кліше та мовних штампів у судово-процесуальних документах | 97 |
| 6.2. Рекомендації щодо вживання деяких слів, сполучень слів, словосполучень у текстах судових рішень | 98 |
| Використана література..... | 105 |
| Стандарти..... | 106 |
| Нотатки | 106 |